

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. III. Altera sententiæ circa explicationem Substantiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

lum in hac explicatione; eo enim ipso, quod explicat per ordinem ad accidens, iam supponit cognitionem essentiam accidentis, in qua est præsens tota difficultas, & fit vitiosus circulus: dicitur enim, substantia est quæ substantiat accidentibus, accidentia quæ sunt in substantiâ, vel quæ sunt supra substantiam, quo modo nullibi figitur pes, sed res manet tam dubia ac antea. Ratio à priori est, quia inter duo membra adequatè diuidentia vnam rationem superiorem, difficultas, quæ est in explicandâ vnâ, est etiam in alterâ: cognitâ enim quacumque ex illis, altera statim cognoscitur, saltem per negationem alterius. Cum ergo in præsentia tota difficultas sit de conceptu substantiæ, eadem est de conceptu accidentis, non habet ergo vnum per aliud explicari.

Tertia ergo sit, accidens esse id, quod inhæret, substantia verò quæ caret tali inhærentia. Sed contra Primò, quia vel hac inhærentia solum sumitur pro dependentiâ à subiecto materiali, in hoc autem sensu forma equi v. g. vnio illius cum materiâ, item substantia illius non poterunt esse substantiales, cum pendeant à subiecto materiali, quod idem est de alijs formis materialibus, imò & de modalibus omnibus, v. g. substantijs, si hæc modi sint, de quo alibi; ergo inhærentia seu dependentia à subiecto habet se per accidens ad rationem substantiæ vel accidentis; in alio verò sensu non potest dari inhærentia, nisi petatur principium, ergo per inhærentiam non explicatur conceptus substantiæ. Secundò, quia in quocumque sensu accipias inhærentiam, rogo, Vnde inferas, formam equi illâ carere? petiri verò in quantitate? Dicitur, Quia quantitas est accidens. Contrâ, ergo dicitur, quantitatem esse accidens, quia habet inhærentiam, & habere inhærentiam quia est accidens, in quo manifestum committitur circulus. Tandem, quia non explicas, quid sit inherere, de quo est præsens tota difficultas.

Quartò alij explicant substantiæ conceptum in eo, quod constituat vnum per se; accidentis verò in eo, quod non constituat vnum per se, sed potius inhæreat: ad hoc autem requirunt, vt partes substantiales sint incompletæ, alioquin non poterunt vnum perficere per se, accidentia verò, quantitatem v. g. dicunt esse completa radicaliter, & solum illis deesse inhærentiam: ex quo inferunt, non posse constituere vnum per se cum subiecto, & consequenter non esse substantiam. Sed hic modus dicendi videtur improbabilior præcedentibus, quis enim vnquam dixit, albedinem seorsim esse magis completam, quàm formam equi? Vel si sit magis completa, rogo te, explices hoc maius complementum, & caue ne petas principium, reddendo pro ratione huius complementi quod sit accidens, aut quod petat inherere, id enim est quod inquirimus, cur scilicet sit accidens, cur petat inherere, cur sit completa radicaliter. Contra hos agendum est, sicut in Physicâ dixi contra negantes vnionem & modos; accipiedi enim sunt simul omnes termini & phrasæ, quibus explicant conceptum substantiæ, ne ex vnâ ad aliam perpetuò saltent, & interrogandi, quid per illas omnes simul dicant, & cur illa omnia potius albedini quàm materiæ primæ conueniant. Dices fortè, Id habet à suâ naturâ. Sed contra, si maiorem explicationem non quæris, potuisses facilius & breuius dicere, quantitatem naturâ suâ habere esse

accidens, & non substantiam, nec opus erat recurrere ad hoc maius complementum & alios terminos. Contrâ deinde, ratione à priori, quia ex albedine & subiecto non resultat vnum per accidens, sicut exercitus vel Respublica dicitur vnum per accidens, sed absolutè vnum per se, eò quod vera, realis & rigorosa vnio intercedat inter subiectum & albedinem, ergo per vnum per se non differt substantia ab accidenti.

Respondebis, vnum per se in præsentia non sumi, prout opponitur præcisè vni per accidens, sed prout dicit vnum per se substantiale oppositum concreto accidentali. Contrâ, ergo dicitur, eam esse substantiam, quæ constituit vnum per se non accidentale, quod est manifesta petitio principij.

Quintò alij dicunt, eam esse substantiam quæ fundat substantiam, accidens verò quod fundat inhærentiam. Hæc explicatio etiam relabitur in præcedentes, ideoque faciliè rejicitur Primò, quia substantia & inhærentia non possunt explicari nisi per substantiam & accidens, ergo substantia & accidens non debent explicari per substantiam & inhærentiam. Contrâ Secundò, quia rogo, cur quantitas non fundet substantiam, sed inhærentiam, forma verò equi fundet substantiam, non inhærentiam, quod nullatenus ab his explicatur, etsi aliunde ea differentia assignetur, inde defumenda est ratio substantiæ vel accidentis, quin recurratur ad inhærentiam vel substantiâ, quæ sunt passionem substantiæ vel accidentis, & non cognitionem substantiæ & accidentis.

SECTIO III.

Alterâ sententiâ reiectâ.

SEXTÒ alij substantiam dicunt esse, quæ est de primo constitutiuo rei. Eam autem dicunt rem, quæ absolutè & vulgò res dicitur, homo v. g. leo, equus, &c. & quæ dicitur manere eadem, licet alia mutantur, si quis v. g. emat equum frigidum, qui postea agitatione incalcescat, non dicitur postea diuersam rem habere ac antea, nec dicitur emisit calidum vel frigidum, sed equum vel canem: ergo equus, canis, homo sunt quæ absolutè dicuntur res; album autem calidum vel frigidum non dicuntur absolutè res, sed modi affectionesque rei. Quia ergo materia, forma equi, & vnio sunt de conceptu equi, qui dicitur absolutè res, albedo autem non est de conceptu equi, sed de conceptu albi, ideo albedo non dicitur substantia, sic verò forma equi, materia & earum vnio Confirmatur: interroganti, Quid est hoc? non respondetur, Album vel nigrum, vel frigidum, sed, Homo, leo, equus; ergo id quod constituit rem, & quo respondetur quæstioni in quid, est substantia, quod verò respondetur quæstioni in quale, erit accidens, album vel nigrum, &c. Et in huius confirmationem potest etiam adduci mysterium Eucharistiæ: interroganti enim, Quid est hoc? ostendendo species Sacramentales, respondetur, Corpus Christi, non verò dicitur, Albedo aut calor; ergo, quia substantia est id de quâ inquiritur per *in quid est hoc*. Hoc explicatione videntur sibi reduxisse quæstionem ad prima principia.

Sed adhuc puto difficultatem non enodatam, Primò, sicut enim mutato calore, frigore, albedine,

Cccc

ne,

ne, &c. semper manet eadē manus, ideoque dicis, calorem, &c. non esse substantiam; sed accidens, quod quid verò constituit manū, esse substantiam, ita factis his omnibus mutationibus etiam manet idem quantum, imò etiam separata ipsa forma manet idem quantum, ergo etiam quantum erit substantia, si illud est substantia, quod perseverat factis mutationibus, quas per sensus percipimus.

16 Vel si exemplum *quantum* non videtur vrgere, accipio *corpus* & dico, sicut mutata albedine, frigore, vicatione, dicitur manere idem Petrus, ita mutata forma substantiali, animā v.g. dicitur manere idem corpus, & interrogati, Quid hoc est? respondetur, Corpus humanum, ergo sola ratio corporis erit substantia, non autem forma cadaveris, aut anima rationalis: sicut quia ablata albedine manet idem Petrus, dicis Petrum esse substantiam, albedinem verò accidens.

Fortè responderi poterit, corpus esse quidem substantiam, non tamen completam, Petrum autem esse completam. Sed ni fallor, in hoc petitur principium: nam ex eo, quod ablata albedine manet idem Petrus, non solum inferunt hi Petrum esse substantiam, sed etiam completam, & consequenter albedinem non esse villo modo substantiam; ergo pari ratione, quia ablata forma manet idem corpus quod erat antea, & ab omnibus dicitur idem corpus, debet etiam inferri, formā non esse villo modo de conceptu substantia: vel debes dare rationem, cur forma superueniens, supra id quod dicit corpus, sit etiam substantia, non verò albedo adueniens Petro. Et certè ex hoc modo loquendi nihil magis de vna quàm de aliā infertur, ut contendit.

17 Dices Secundò: Sine formā non est Petrus, unde forma est de conceptu substantia. Sed hoc facile rejicitur, quia etiam sine albedine non est album, etiam si maneat Petrus. Iam ergo, unde poterimus determinare, cur album, quod non manet manente Petro, non sit substantia, & Petrus, qui non manet manente corpore, sit substantia. certè ex his mansionibus parum infertur de vno magis quàm de altero. Vrgo, etiā quando idem Petrus parum debilitatur, & amittit aliquid de materia, adhuc dicitur manere idem, & tamen illa materia erat complementum substantia.

Respondebis, tunc non manere eundem adæquatè qui heri erat, at ablato calore manere eundem etiam adæquatè. Sed hæc responsio potest habere duos sensus. Primum, ut ablata aliquā parte materia dicis, Petrum non manere substantialiter adæquatè eundem, ablata verò albedine manere adæquatè eundem substantialiter. In hoc sensu petitur principium manifestè: nam ego non minùs contendo, albedinem esse complementum substantia, quàm illam partem materia quæ deperdita est, eo quod eodem modo in vtroque casu dicatur manere idem Petrus; tu verò respondes, non esse eandem rationem, eo quod materia quæ

18 est amissa, erat pars substantia; hoc enim dicis formalissimè, quando dicis, sine illā non manere totam substantiam, at albedo amissa non erat pars substantia, quod idem est ac dicere, quia non erat substantia, quæ est tuam conclusio. Si verò illa responsio, ablata materia non manet idem Petrus adæquatè, ita intelligatur ut non habeat absolutè omnia quæ heri, in hoc sensu est certa & per se nota. Sed in hoc sensu etiam ablata albedine non

manet idem adæquatè qui heri erat, id est, non habet omnia quæ heri habebat, iam autem rationem reddere cur albedo non sit aliquid substantia, licet verò illā materiā amissā, non poteris villo modo ex eā phrasi, vel modo loquendi, quod solum ego iam contendo. Et puto, me ostendisse manifestè, etiam si in re tantum vna sit substantia, altera non, ut in re tu benè doces. Ratio à priori totius impugnationis est, quia quod tu dicis de albo respectu Petri v.g. ego dico vel de Petro respectu corporis, vel de hoc prædicato *pinguis* respectu eiusdem: & quoad modū loquendi idem est de vtroque; differentiam autem semper assignas supponendo vnum esse accidentale, aliud non, quod est formalissimè, cum in quo verlamur.

Secundò—principialiter impugno eam doctrinam, quia hoc nomen *res* etiam vulgò acceptum non solum significat substantiam, sed etiam accidentia, vel, ut melius dicam, concretum accidentale, quod probo ipsi adversariorum exemplis: quia enim non dicitur quis emere album aut nigrum, sed equum, canem, inferunt, equum & canem & esse res & substantias, album autem & nigrum esse accidentia. Atqui eodem modo dicitur quis emisse statuam, pallium, librum, domū, sicut equum, leonem, &c. ergo statua, palliū, liber erunt concreta substantialia, quia dicuntur res vulgò sicut equus & leo; quod tamen aperte falsum est, nam statua, pallium, &c. dicunt formam artificialem accidentalem; quā in ratione pallij, statuæ, &c. constituuntur. Idem est in omnibus alijs concretis artificialibus, quæ licet sint accidentalia, absolute tamen vocantur res: imò ex varietate formæ accidentalis sæpè dicitur quis, non habere eandem rem quam antea, ut si quis haberet omnes partes domus, non tamen dispositas, & postea ex illis constitueret domum, diceretur habere diversam rem ab antiquā. Eridem est in alijs artificialibus concretis, & etiam in ipsis naturalibus entibus hæc omnia contingunt; dicitur enim quis emere niuem, gelu, cum tamen ut sic constituatur per accidentia. item dicitur effundere sanguinem, habere sanguinem, &c. de alijs humoribus, cum tamen hæc in ratione talium constituantur per aliquid accidentale etiam in sententiā adversariorum. Confirmatur: quia etiam interrogationi in quid respondetur per aliquid accidentale, ergo non benè dicitur, id quod respondetur quæstioni in quid esse substantiam. Consequentia est cuius. Antecedens probatur in omnibus exemplis nuper allatis: nam rogati, Quid est hoc? & lignanti pallium, statuam, &c. respondetur, Statua, pallium, &c. quæ omnia, ut dixi, constituuntur per aliquid accidentale in ratione talium.

Responderunt huic obiectioni adversæ patris Auctores, etiam in his exemplis à me allatis cognosci vulgò statuam esse rem secundum quid, & formam statuæ esse accidens, quia eā ablata manet lignum. Sed hanc solutionem facile rejicio, 19 Primò, nam licet id sit verum in exemplo de statuā, in niue tamen, certè vulgò non scitur, illam esse formam substantialem; multi enim Philosophi dixere, ibi esse diversam formam. quomodo ergo iam vulgus, rustici & feminæ facient eam distinctionem, quod scilicet ibi non sit formæ substantialis mutatio? Secundò etiā in illo exemplo, licet vulgus sciat statuam esse accidens, eo quod maneat idem lignum, etiam vulgus dicit, formam equi

equi esse accidens quia manet idem corpus, quod est etiam terminus, quo responderetur questioni in quid. Vide omnia quæ dixi in præcedenti argumento.

Tertio tandem & magis ad rem, quia saltem hinc euinco, ex eo quod rogetur, Quid est homo? non sequi esse substantiam, quia eodem modo sine ullo discrimine dicitur, Quid est hoc? Pallium: & quando circa pallium fit interrogatio per nomen quale, numquam ullus respondebit, Est pallium: imò etiam si de panno ipso loquatur quis, respectu cuius est accidens forma pallii, & roget. Qualis est iste pannus? non respondebunt etiam ipsi Philosophi, Est pallium, sed, Est albus, viridis, bonus, malus, &c. Vides ergo regulam illam de interrogatione in quid vel quale hic omnino fallere, vbi numquam responderetur in quale sed in quid semper etiam ab his, qui aperit sciunt illud concretum esse accidentale. Certè non video, quomodo clariùs possit ostendi, illam regulam non esse bonam ad distinguendas substantias ab accidentibus.

Virgo eandem impugnationem à contrario, quia aliquæ res substantiales in vulgari acceptatione non dicuntur res, nec ex illarum variatione dicitur variari res, ergo hoc non est proprium accidentis, ut contendebant aduersarii. Probo Antecedens: sicut enim quis emens equum non dicitur emisse album vel nigrum absolute, ita nec dicitur emisse pinguem vel macrum, vel debilem, vel mancum absolute, sed ad summum cum addito mancum vel debilem equum, vel pinguem, quomodo etiam dicitur emisse equum album vel nigrum: atqui in quo equus constituitur in ratione pinguis vel integri, sunt partes continuatæ & integrantes, quæ in aduersariorum & omnium sententiâ sunt substantiales, ergo concretum ex his partibus, licet sit substantiale, adhuc tamen vulgò non magis dicitur res, quam concretum album.

Confirmatur: nam quia equus augetur, non dicitur quis habere aliam rem magis, quam non dicitur cum ex calido sit frigidus equus, vel è contrario. Confirmatur præterea, quia interroganti, Quid est hoc? non responderetur, Pinguis, mancus, integer, sicut nec albus aut niger, sed, Equus, leo, &c. ergo, &c.

Responderunt etiam huic argumento, crassitiem esse partes, quæ idè non dicuntur emptæ, quia per se primò emittitur compositum. Sed contra virgetur, Ergo pari ratione diceret quis, album esse partem substantiæ, non tamen dici emi aut vendi, quia per se solum venditur aut emittitur compositum; ergo hinc non magis euincis, albedinem non esse quid substantiale, quam non euincis de crassitie, vel è contrario. Et hæc est euidentissima replica contra hunc modum loquendi,

Quem Quarto impugno ratione à priori, quia esse substantiam vel accidens, est independens ab intellectu & à nostro modo loquendi, quod scilicet id dicamus rem, aut illud explicemus his vel illis vocibus, ergo hæc sententiâ non explicat proprium substantiæ conceptum. Tandem, quia licet hæc omnia vera sunt, non explicat rationem differentia, quæ in ipsis datur à parte rei pro fundamento, ut quantitas non dicatur res, seu non sit substantia; secus verò forma equi, quod in præfenti inquirimus: non enim quærimus, quæ sint substantiæ, sed in quo conceptus substantiæ consistat, quod non explicatur ab his.

SECTIO IV.

Substantia non consistit in independentiâ à subiecto.

Pro Septimò posset quis dicere, substantiam esse, quæ non pendet ab alio ut à subiecto, accidens verò quod pendet & causatur ab alio materialiter. Et hæc videtur fuisse sententiâ D. Thomæ aliquibus in locis, & præsertim 3. Parte, q. 77. art. 1. ad 2. vbi docet, substantiam esse, quæ exigit non esse in alio, ut in subiecto; accidens verò, quod perit esse in subiecto. Hæc sententiâ sufficientem assignat differentiam de re inter substantiam & accidens, non tamen veram; quod probatur Primo, quia omnis forma substantialis materialis in omnium ferè sententiâ causatur materialiter à subiecto, ideoque non per creationem, sed per generationem producit: idem est in vnione substantiali & in subsistentiâ, quæ etiam causantur materialiter ab extremis vnitis, & à naturâ subsistente, ergo dependere à subiecto, conuenit etiam substantijs. Verum, quia licet hæc dependentiâ ut à causâ materiali, communiter concedatur ab omnibus, ut & nos eam concessimus, non tamen potest efficaciter persuaderi, ut dixi Disput. viii. Physicæ à numero 2. & si quis eam proteruè negaret, vix posset conuinci; idè Secundo efficacius impugno prædictam explicationem independentem ab hac opinione de causalitate materiali. Rogo enim, Vnde inferis, quantitatem pendere à materiâ ut à subiecto educationis, non verò formam equi, ut possis dicere, hanc esse substantiam, illam verò accidens? Certè nec leuem rationem, experientiæ poteris adducere: nam sicut non posse formam equi esse sine materiâ, & vnionem sine extremis (quod quidem efficaciter probatur) saluatu sine causalitate materiali per solam dependentiam ut à conditione, ita eodem modo saluabo ego dependentiam quantitatis à materiâ sine materiali causalitate, asserendo, præcisè pendere ut à conditione: quod idem est de albedine, & alijs accidentibus; ergo etiam concessio eo falso principio, adhuc non reddis rationem cur hæc res sint substantiæ, non verò illæ, quod in præfenti inquirimus.

Ad D. Thomam respondeo, eum locutum esse de substantiâ totali, non de partiali: illam certum est non posse dependere à subiecto (cùm enim subiectum sit pars substantiæ totalis, & nihil possit in seipso recipi; non potest substantia totalis recipi, aut pendere à subiecto, substantiam verò partialem pendere posse à subiecto, vel esse in illo, constat ex dictis: nec à D. Thomâ negatur, cùm passim doceat, formas substantiales materiales educi ex materiâ. Imò prædictis in locis non solum negauit substantiæ dependentiam à subiecto, sed etiam recipi in illo, seu esse in illo, quod tamen certum est, etiam in principijs eorum quos impugno, non repugnare substantiæ partiali, cùm primus rationalis sit forma corporis, ut definitum est in Concilio Lateranensi sub Leone X. Ne ergo D. Thomas aliquid apertè falsum & contra seipsum passim docuisse dicatur, exponendus est de substantiâ totali, non de partiali; quod non reperitur in accidentibus, quia omnia accidentia siue totalia siue partialia recipiuntur in subiecto: imò, ut

Cccc 2

melius